

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

**פרוייקט מימון התקנת
אביזרים ברכב וואן**

סקר מס' 143

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

פרוייקט מימון התקנת אביזרים ברכב וואן

מאת:

שנטל ורנט

ורבקה פריאור

אדר א' חתשני"ז, פברואר 1997

ה ק ד מ ה

מינהל המחקר והתכנון שמח להגיש לציבור פרסום המוקדש להתקנת אביזרים מיוחדים ברכב וואן לנכים בעלי 100% מוגבלות בניידות, המרותקים לכסא גלגלים ומוגבלים גם בגפיים העליונות.

חוברת זו מסכמת את מימצאיו של סקר שנערך בקרב המוגבלים בניידות במגמה לבדוק את ההשפעה של התקנת האביזרים על חייהם של המוגבלים בניידות ותרומתם של האביזרים בחיי היום יום ולהשתלבותם של המוגבלים בעבודה ובלמודים.

תחילת הפרוייקט של התקנת האביזרים היתה במסגרת הקרן לפיתוח שירותים לנכים, ועתה בחלוף מספר שנים להפעלתה הוחלט על הכללת הזכאות לאביזרים במסגרת הסכם הניידות. שילוב זה מתאפשר לאור הנסיון שנרכש בניסוי באשר לתרומה הרבה של האביזרים לעצמאותם של המוגבלים בניידות.

תודתי לגבי שנטל ורנט ממינהל המחקר והתכנון, האגף למחקר בגמלאות ארוכות מועד, בראשותה של גבי ברנדה מורגנשטיין על ריכוז הנתונים וניתוחם ועל הבאת מידע זה לפרסום.

אנו מודים במיוחד לעובדי מח' ניידות, ובעיקר לגבי אחובה פרג ולגבי דיצה נחמדי, על שיתוף הפעולה המלא בתכנון הסקר ובאיתור המוגבלים בניידות להם הותקנו האביזרים. תודתי גם לגבי אוסנת כהן על עזרתה הרבה בארגון הנתונים הקשורים לאביזרים הרכושים ע"י כל אחד מהמרואינים ולגבי ת. הרון ממינהל המחקר על סיועה המסור בניתוח הממצאים.

תודה מיוחדת לגבי אורלי אבוטבול שריכזה את עבודת ההדפסה ולגבי שרה גרגי שתרמה הערותיה.

שלמה כהן

סמנכ"ל מחקר ותכנון

תוכן העניינים

1	מבוא
3	הקמת הפרוייקט
4	עריכת סקר
	ממצאים
6	אפיוני הנכים
7	בטיחות בדרכים
9	עבודה
12	תדירות היציאה מן הבית
15	האביזרים המותקנים ברכב וואן
17	תקציב
18	סיכום
19	נספחים
21	נספח א' - תהליך הטיפול בתביעות - הוכן ע"י דיצה נחמדי
23	נספח ב' - הערות הנכים לגבי הפרוייקט
23	- הערות כלליות לגבי התהליך
26	- איך האביזרים עוזרים בהשתלבות בעבודה
27	- פעולות נוספות שניתן לעשות
28	- איך ארעה התאונה

מ ב א

מאז ינואר 1976 זכאים נכים המוגבלים בגפיים התחתונות מגיל 3 עד 65 לגמלת ניידות באמצעות המוסד לביטוח לאומי. גמלאות אלה ניתנות על פי הסכם עם האוצר בדבר תשלום קצבה חודשית והלוואה עומדת לרכישת רכב.

הסכם הניידות מקנה לנכים בגפיים התחתונות בעלי רשיון נהיגה, שדרגת מוגבלותם גבוהה מ-40%, ולנכים שאינם בעלי רשיון שדרגת נכותם גבוהה מ-60%, את ההטבות הבאות:

- א. הלוואה עומדת לכסוי מסים החלים על רכב מנועי - אחוז ההלוואה העומדת למוגבלים בניידות בעלי רשיון נהיגה הוא כאחוז מוגבלותו בניידות, ולמוגבלים בניידות שאינם בעלי רשיון נהיגה - 75% מאחוז מוגבלותו בניידות.
- ב. קצבת ניידות חודשית - גובה הקצבה נקבע בהתאם לאחוז המוגבלות, כאשר זכאי המשתכר כדי מחייתו מקבל קצבה כפולה מזכאי שאינו משתכר.

הן ההלוואה העומדת, והן הקצבה החודשית, מחושבות בהתאם לגודל הרכב לו זכאי המוגבל בניידות, בהתאם לאחוז מוגבלותו ולהיותו בעל רשיון נהיגה בר תוקף או חסר רשיון נהיגה. נכה המוגבל בדרגת נכות של 80% ומעלה זכאי למלוא (100%) הקצבה וההלוואה העומדת.

על פי ההסכם, רכב מעל 1,800 סמ"ק מאושר רק למוגבל בניידות הנוהג בעצמו ולפי החלטה מיוחדת של המכון הרפואי לבטיחות בדרכים. במקרים קשים במיוחד, ניתן לתת גם ללא-נוהג הלוואה עומדת לכיסוי מיסים על רכב וואן.

במהלך השנים התברר שההטבות וכללי הזכאות המוגדרים בהסכם הניידות אינם נותנים מענה דווקא לנכים הקשים ביותר, אותם נכים שבנוסף למוגבלות הקשה בגפיים התחתונות גם מוגבלים בגפיים העליונות. נכים אלה, בכדי להיות מסוגלים לנהוג ברכב בעצמם, ולעתים אף כדי שאפשר יהיה להסיעם ברכב, נזקקים לאביזרים רבים ויקרים אשר עלותם גבוהה מאוד ולעתים עשוייה להגיע לעלות המכוננית עצמה.

יש להדגיש שעל פי הסכם הניידות, ההלוואה העומדת מכסה רק את המסים החלים על הרכב הנרכש (בהתאם לגודל הרכב המאושר), כולל המסים החלים על האביזרים, ולא את מחיר האביזרים המיוחדים. העזרה הניתנת לאביזרים אלה מגיעה בדרך כלל לכדי כיסוי של עד 17% מעלות האביזרים הדרושים, כלומר המע"מ על האביזרים.

בשל העובדה שלא היה פתרון לכיסוי עלות האביזרים, נכים רבים כלל לא ממשו את זכותם במסגרת הסכם הניידות ולא רכשו רכב. מאידך, חלק רכש רכב לא מתאים מבחינת גודל הרכב והאביזרים, ולכן עול ניידותם של נכים אלה הפך לנטל כבד על בני המשפחה.

הקמת הפרוייקט

בשנת 1990, החל המוסד לביטוח לאומי לבחון יחד עם משרד האוצר את האפשרות של הקצאת תקציב מיוחד למימון אביזרים מיוחדים, לנכים קשים שקיבלו אישור של המכון לבריאות בדרכים. התקנת אביזרים המותאמים לצרכיהם תאפשר להם נהיגה עצמית בואן ובכך תקנה להם עצמאות גבוהה יותר בחיי היום-יום.

בעקבות הדיונים עם נציגי האוצר הוחלט לערוך ניסוי מיוחד במימון הקרן לפיתוח שירותים לנכים של המוסד לביטוח לאומי, במהלכו תבדק יעילותם של האבזרים ותרומתם למוגבלים בניידות. בדצמבר 1990 הוחל בהענקת סיוע חלקי למימון אביזרים לנהיגה ברכב וואן למוגבלים בניידות הפגועים גם בגפיים העליונות. בשלב הראשון אושרו אביזרים לנהיגים בלבד ובשלב השני (החל מ-1995) הורחב הניסוי גם לאוכלוסיית הנכים הקשים אשר אינם נוהגים. (על תהליך הניסוי, נוהלי העבודה והטיפול בבקשות לסיוע, ראה נספח א').

במסגרת הניסוי הוחלט לממן עד 50% מסך עלות האביזרים המיוחדים הדרושים והתקנתם, או 8,780 דולר - הסכום הגבוה מבין השניים לנוהגים בעצמם, והנמוך מבין השניים ללא נוהגים.

הקריטריונים לקבלת סיוע במסגרת הניסוי הם:

א. לנכים נוהגים:

1. הועדה הרפואית קבעה לנכה 100% מוגבלות בניידות;
2. הנכה מרותק לכסא גלגלים;
3. הנכה הינו בעל רשיון נהיגה בר-תוקף;
4. המכון הרפואי לבריאות בדרכים קבע כי הרכב הקובע לנכה הינו רכב מסחרי מסוג וואן;
5. קיים תעוד רפואי המעיד על מוגבלות הנכה בגפיו העליונות;
6. אם הנכה נפגע בעבודה יבתן הסיוע רק אם אין פתרון במסגרת זכויות הנכה כנפגע עבודה (סיוע דרך מחלקת השיקום של המוסד, לפי סעיף 112 לחוק הביטוח הלאומי).

ב. לנכים הלא נוהגים:

אותם הקריטריונים למעט הדרישה לרשיון נהיגה.

עריכת סקר

מטרת הניסוי העיקרית היתה בדיקה האם נהיגה עם אביזרים מקנה לנכים עצמאות מירבית בחיי היום-יום, מגבירה את מידת מעורבותם בחיי הקהילה, החברה, והמשפחה ומשפרת את איכות חייהם.

הוחלט לערוך סקר אשר בנוסף לאמור לעיל יבחן גם באיזו מידה אמנם מרגיש הנכה יותר עצמאי ובאלו תחומי חיים מתבטאת עצמאות זו.

במסגרת הסקר רואיינו בטלפון 53 נכים נוהגים מתוך 56 שקיבלו סיוע במהלך הניסוי וכל הנכים הלא נוהגים (21 במספר) שממשו זכויותיהם. 7 נכים נוהגים בעצמם ו-10 נכים לא נוהגים עדיין לא ממשו את זכותם לרכוש רכב וואן על אביזריו. לגבי מספר קטן של לא נוהגים רואיינו הורים במקום הנכה עצמו.

התחומים שנבדקו במסגרת הסקר:

1. איפיוני הנכים: גיל, מין, מצב משפחתי ומספר ילדים.
2. השימוש ברכב וואן:
  - משך זמן לימוד נהיגה, מספר שיעורים;
  - מידת השימוש ברכב, תדירות הנסיעה, מי נוהג עבורו (לגבי הלא נוהגים);
  - הרגשת בטחון בנהיגה.
3. תאונות: מספר תאונות, נסיבות התאונות, השבתת הרכב.
4. תרומת האביזרים בואן בתחומים הבאים:
  - א. הצורך בלוי בכניסה וביציאה מהרכב;
  - ב. השפעת האביזרים בתחומים הבאים:
    - תדירות היציאה מן הבית;
    - היכולת לעבוד, מספר שעות העבודה;
    - האפשרות להשתתף במסגרת לימודים;
    - מעורבות חברתית: חברים, סרטים, פעילויות ספורט;
    - תיפקוד במשפחה: קניות, סידורים, לוי ילדים ובני זוג;
5. הערות לגבי תהליך מימון האביזרים;
6. סוג האביזרים שנרכשו;
7. עלות האביזרים.

יש לציין שמדובר בסקר ולא במחקר הערכה, וזאת כיוון שהחלטה על הלווי המחקרי התקבלה לאחר שנכיס רביס כבר קיבלו את האביזרים. לאור זאת כל השאלות לגבי התקופה שלפני התקנת האביזרים נשאלו כשאלות רטרואקטיביות.

ממצאים

אפיוני הנכים

לוח מס. 1: הנכים לפי גיל

גיל	סך הכל	נוהגים	לא נוהגים
סך הכל	74	53	21
עד גיל 18	10	0	10
19-30	14	11	3
31-45	25	23	2
46+	25	19	6

קבוצת הנכים כללה 56 גברים ו-18 נשים.

כצפוי, כמחצית הנכים הלא נוהגים היו ילדים מתחת לגיל 18. כ-80% מן הנוהגים היו מעל גיל 30.

לוח מס. 2: הנכים לפי מצב משפחתי

מצב משפחתי	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	53	100.0	21	100.0
רווק	25	47.0	13	62.0
נשוי	26	49.0	7	33.0
גרוש/אלמן/נפרד	2	4.0	1	5.0

מחצית הנכים היו בעלי משפחה. בקרב הנוהגים 49% מן הנכים היו נשואים ו-47% רווקים. רק 4% היו גרושים או נפרדים. מרבית הלא נוהגים היו רווקים. לגבי 62% בקרב הנכים שאינם רווקים, מספר הילדים הממוצע היה 2.0, ל-19% מתוכם לא היו ילדים כלל.

באשר ללימוד נהיגה, 32% מן הנוהגים דווחו שלמדו נהיגה ברכב וואן של המוסד. לימוד הנהיגה אורך זמן רב: כ-26 חודשים בממוצע. עם זאת 93% מן הנוהגים ציינו שהם מרגישים בטוח כאשר נוהגים ברכב לעומת 7% שלא הרגישו בטוחים בנהיגה. הסיבות לאי-הרגשת בטחון בנהיגה היו: פחד לדרוס מישהו, חוסר בטחון כללי, הזדקקות למישהו שישב לידו.

בטיחות בדרכים

16 נוהגים דווחו שהיו להם תאונות מאז שהותקנו להם האביזרים, אדם אחד לא זכר אם היתה לו תאונה או לא ול-36 לא היתה אף תאונה.

בשמונה מקרים היה הרכב מושבת לאחר התאונה, ב-5 תאונות היתה הפגיעה בשלדת הרכב, בשני מקרים פגיעה במנוע, ב-3 מקרים פגיעה גופנית, וב-10 מקרים היו פגיעות בפח הרכב.

לוח מס. 3: הנוהגים לפי מספר תאונות ולפי משך זמן מאז התקנת האביזרים (במספרים)

מספר תאונות	סך הכל	משך הזמן מאז התקנת האביזרים		
		עד שנה	1-3 שנים	3-5 שנים
סך הכל	53	9	17	18
0	36	9	13	11
1	7	0	2	3
2	6	0	1	2
3	3	0	1	2
לא ידוע	1	-	-	-

לוח מס. 4: מספר תאונות עם נפגעים בקרב הנכים ובכלל האוכלוסייה

כלל האוכלוסייה	נכים	
1,380,000**	53	מספר נוהגים עם רכב
20,000**	0.9*	מספר תאונות עם נפגעים לשנה
		מספר תאונות עם נפגעים:
0.015	0.017	ממוצע לנוהג בשנה

* תקופה ממוצעת מאז אבזור הוואן היא 3.3 שנים
** שנתון סטטיסטי 1995.

מהאמור לעיל נובע כי מספר התאונות עם נפגעים לנוהג עפ"י הסקר דומה לרמה הארצית של תאונות עם נפגעים בכלל האוכלוסייה. אין בידינו מידע על היקף התאונות ללא נפגעים ברמה הארצית.

לוח מס. 5: הנכים לפי תדירות הנסיעה ברכב

תדירות הנסיעה	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	53	100.0	21	100.0
מספר פעמים ביום	36	62.0	7	33.0
פעם אחת ביום	13	25.0	5	24.0
מספר פעמים בשבוע	4	7.0	2	10.0
לא ידוע	3	6.0	7	33.0

הרוב המכריע של הנכים משתמש ברכב כל יום. 87% מבין הנוהגים ו-57% מבין הלא נוהגים נוסעים לפחות פעם ביום ברכב. קבוצה קטנה של נכים משתמשים ברכב מספר פעמים בשבוע.

כל הנוהגים דווחו שהם נוהגים בעצמם ברכב. לגבי הלא נוהגים, לכ-57% נהג הרכב היה הורה וב-29% היה זה בן הזוג.

לוח מס. 6: הנכים לפי מידת הסיוע של האביזרים בחיי היום-יום

מידת הסיוע	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	53	100.0	21	100.0
באופן משמעותי	46	87.0	4	19.0
במידה מסוימת	3	6.0	1	5.0
לא כל כך או בכלל לא	-	-	-	-
לא ידוע	4	7.0	16	76.0

הנכים נשאלו באופן כללי באיזו מידה השימוש באביזרים סייע להם בתפקוד היום-יום. גם כאן עולה בבירור שתחושת הנכים היא שהרכב מסייע מאוד בחיי היום-יום.

חשוב לציין שמספרים אלה אינם משקפים מספיק את תגובות הנכים במהלך הראיון הטלפוני באשר לתרומת הרכב לחיי היום-יום שלהם. ביטויים שתזרו על עצמם היו: "זה שינה את חיי מלילה ליום, משחור ללבן", "רק עכשיו התחלתי לחיות", "הרכב נתן לי איכות בחיים", "זה מרגש לראות איך בן זוגי יותר עצמאי, יכול להביא את הילדים לבית ספר לבד", וכו' (ראה נספח ב').

באשר לשאלה לגבי מידת הסיוע הנדרש לנכים בכניסה או ביציאה מהרכב, לעומת 75% מכלל הנכים שהיו זקוקים לסיוע לפני התקנת האביזרים, לאחר ההתקנה רק 15% מבין הנוהגים עדיין זקוקים לסיוע. כצפוי, מידת הצורך בעזרה הצטמצמה באופן קל בקרב הלא נוהגים אשר הינם במצב תפקודי קשה ביותר: 67% עדיין זקוקים לסיוע בכניסה וביציאה מהרכב לעומת 76% לפני התקנתם.

חשוב לציין שגם בקרב הנכים שלא זווחו על שינוי בעצם הצורך לעזרה בשימוש ברכב, הם הדגישו שלמרות שעדיין נזקקים לסיוע, הרי הדבר כרוך באופן משמעותי בפחות מאמץ וזמן גם לעוזרים וגם לנכה עצמו. למשל, מספר נכים ציינו שצריכים עזרה רק בהפעלת המעלית או בהנעת כסא הגלגלים כי אין להם כסא ממונע. כמו כן, אם לפני כן הקושי בכניסה ויציאה לרכב מנע מהנכה לצאת מהרכב בעת נסיעה כלשהי, כיום כאשר יוצא הנכה עם אדם נוסף הוא מסוגל להכנס ולצאת מספר פעמים ולהשתתף בקניות ובבילוי קצר מחוץ לרכב יחד עם יתר הנוסעים.

לוח מס. 7: הנכים לפי מידת הסיוע הדרוש בכניסה וביציאה מהרכב

מידת הסיוע	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
שיעור * הנכים שהיו זקוקים לסיוע לפני התקנת האביזרים	40	75.0	16	76.0
שיעור * הנכים שזקוקים לסיוע אחרי התקנת האביזרים	8	15.0	14	67.0

* מתוך סך כל הנכים בכל קבוצה של נוהגים ולא נוהגים.

עבודה

הנכים נשאלו מספר שאלות לגבי תרומת השימוש ברכב וואן בקשר ליכולתם לעבוד. 68% מן הנוהגים ציינו שהתקנת האביזרים ברכב עזרה להם בהשתלבותם בעבודה. התשובות הנפוצות לשאלה איך האביזרים עזרו, היו: כיום יותר קל להגיע לעבודה; ההיעדרות מהעבודה פחתה. 11% מהנכים הנוהגים ציינו שהתחילו לעבוד או שמצאו עבודה טובה יותר. לעומת זאת מרבית הנכים הלא נוהגים (67%) ציינו שאין שינוי מבחינת יכולתם לעבוד.

גם כאשר ביקשנו מהנכים לפרט את מספר שעות העבודה בשבוע לפני ואחרי התקנת האביזרים התברר שממוצע שעות העבודה גדל בקרב הנוהגים מ-27 שעות לפני ל-30 שעות אחרי ההתקנה, (לוח 10).

לוח מס. 8 הנכים לפי תרומת האביזרים ליכולתם לעבוד

לֹא נוֹהֲגִים		נוֹהֲגִים		תרומת האביזרים
מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	
21	100.0	53	100.0	סך הכל
14	67.0	16	30.0	האביזרים לא עזרו
5	24.0	36	68.0	האביזרים עזרו
-	-	23	64.0	מתוכם: יותר קל להגיע לעבודה
-	-	8	22.0	נעדר פחות מעבודה
-	-	3	8.0	התחיל לעבוד
-	-	3	8.0	מצא עבודה טובה יותר
2	9.0	1	2.0	לא ידוע

לוח מס. 9: הנכים הנוהגים, לפי קבוצת גיל ולפי השתתפותם בעבודה

נוֹהֲגִים וְעוֹבְדִים		נֹכְחִים נוֹהֲגִים		קבוצת גיל
מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	
33	65	51	100	סך הכל
-	-	-	-	18-0
8	80	10	100	30-19
14	64	22	100	45-31
11	61	19	100	45+

ניתוח תרומת האביזרים ליכולת הנכים הנוהגים לעבוד מראה, כצפוי, שנכים בקבוצות גיל 19-45 נעזרו ביותר ביחס לעבודה.

לוח מס. 10: הנכים לפי מספר שעות עבודה לפני ואחרי התקנת האביזרים

מספר שעות עבודה שבועיות	ללא נוהגים				נוהגים			
	לפני		אחרי		לפני		אחרי	
	מספר	אחוז	מספר	אחוז	מספר	אחוז	מספר	אחוז
סך הכל	21	100.0	21	100.0	53	100.0	53	100.0
0	14	67.0	14	67.0	10	19.0	13	25.0
1-20	2	9.0	1	5.0	9	17.0	3	6.0
20-40	1	5.0	1	5.0	15	28.0	15	28.0
מעל 40	1	5.0	2	9.0	14	26.0	17	32.0
לא ידוע	3	14.0	3	14.0	5	9.0	5	9.0
ממוצע שעות עבודה בשבוע	5		7		30		27	

* 10 מתוכם הם ילדים מתחת לגיל 18.

יש לציין שגם הנכים שלא דווחו על שינוי בשעות עבודתם הצביעו רבים על הקלה בעבודה: "אני יותר עצמאי עכשיו כדי להגיע לעבודה".

"אני יכול לעבוד מחוץ לבית".

"אני יכול יותר להתקדם במקצוע".

מספר נכים אף ציינו שבשל ההתדרדרות במצב בריאותם היו מפסיקים לעבוד לולא הוואן עם האביזרים.

21% מן הנוהגים ו-53% מן הלא נוהגים ציינו שהתקנת אביזרים סייעה בקשר ללימודים, בעיקר במתן אפשרות להתחיל או לחדש את הלימודים.

לוח מס. 11: שיעור הנכים, שהאביזרים עזרו להם בלימודים, לפי קבוצות גיל

קבוצת גיל	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	9	21	4	53
18-0	-	-	2	40
30-19	4	40	2	67
45-31	2	9	-	-
45+	3	33	-	-

* השיעורים מהווים אחוז מתוך סך כל הנכים בכל קבוצה של נוהגים ולא נוהגים.

בקרב הנכים הנוהגים הקבוצה שנעזרה ביותר לצורך הלימודים היא קבוצת הגיל 19-30. לגבי הלא נוהגים, כצפוי, גם בקבוצת גיל עד 18 נעזרה באביזרים בלימודים.

תדירות היציאה מן הבית

כדי לחדד יותר את השאלות לגבי פעילויות, ביקשנו מהנכים לציין במפורש כמה פעמים בשבוע עסקו בפעילויות שוטפות לפני ואחרי התקנת האביזרים. ניתן לראות מלוח מס. 12 כי תדירות העיסוק עלתה בכל תחום, ובמיוחד בפעילויות חברתיות ובסידורים.

לוח מס. 12: הנכים לפי ממוצע תדירות העיסוק בפעילויות

מספר פעמים ממוצע בשבוע				סוג פעילות
לא נוהגים		נוהגים		
אחרי	לפני	אחרי	לפני	
2.4	0.7	2.2	0.6	ביקור או יציאה עם חברים
1.4	0.4	2.3	1.6	יציאה לקניות
0.3	0.1	5.5	2.8	סידורים בבנק או דואר
0.4	0.1	5.9	3.8	לווי ילדים לבי"ס, חוגים, רופא*
0.4	0.1	2.1	1.7	לווי בן/בת זוג*

* לנכים נשואים בלבד.

באופן כללי יותר, הנכים התבקשו לציין באיזו מידה התקנת האביזרים תרמה לשינוי בהשתתפותם בפעילויות חברתיות או בביצוע פעילויות הקשורות לבני המשפחה. הנכים דווחו על הגברת הפעילות בתחומי חיים מגוונים. בתחום המעורבות החברתית, השיפור צויין בעיקר לגבי בילוי עם חברים. בתחום חיי המשפחה כ-70% מן הנוהגים ואף כ-33% מן הלא נוהגים ציינו שיפור ביכולתם לערוך סידורים מחוץ לבית.

לוח מס. 13: שיעור הנכים שדווחו על שיפור בפעילויות*

סוג הפעילות	נוהגים (אחוזים)	לא נוהגים (אחוזים)
ביקור אצל חברים	74%	57%
יציאה לסרט	62%	48%
השתתפות בפעולות ספורט	36%	29%
השתתפות בחוגים	42%	43%
עריכת קניות	62%	29%
עריכת סידורים	70%	33%
לווי ילדים לרופא, בי"ס, חוגים**	61%	29%
לווי בן/בת זוג**	75%	14%

* השיעורים מחוברים אחוז מתוך סל כל הנכים בכל קבוצה של נוהגים ולא נוהגים.

** אחוז מתוך חלא רווקים בלבד.

בתשובה לשאלה כללית האם מרגישים שהאביזרים הקלו על חיי המשפחה, 92% מן הנכים השיבו שהיתה הקלה על חיי המשפחה.

לוח מס. 14: הנכים לפי מידת ההקלה על חיי המשפחה

מידת הקלה	נוהגים		לא נוהגים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	53	100.0	21	100.0
באופן משמעותי	40	75.0	18	86.0
במידה מסוימת	8	15.0	2	9.0
לא כל כך או בכלל לא	-	-	-	-
לא ידוע	5	10.0	1	5.0

מבחינת תפקידם "ומקומם" של הנכים במשפחה הם ציינו מספר תחומים בהם היה שיפור לעומת התקופה שלפני התקנת האביזרים. גם אם אין הדבר ניתן לכימות, הרי אין ספק בכך שהרגשתם באשר למיקומם ותרומתם למשפחה השתפרה בעקבות הגברת ניידותם.

לוח מס. 15: שיעור הנכים שציינו שיפור בהיבטים הקשורים לחיי המשפחה

נוהגים	שיעור
מרגיש יותר חשוב	45%
מרגיש שיכול לתרום יותר	58%
בחיי היום יום של המשפחה	68%**
יכול לעזור יותר לילדים	

* אחוז הנכים מתוך סך כל הנכים הנוהגים.
 ** אחוז מקרב הלא רווקים. יתר השיעורים מתייחסים לכלל הנכים.

- כ-69% מהנכים סבורים שיש מקום לשפר את התהליך. ההצעות לשיפורים כללו הערות כלליות המפורטות בנספח ב'. עיקר ההערות היו:
- לפשט את הבירוקרטיה של התהליך;
  - תמיכה כספית גדולה יותר מהמוסד לביטוח לאומי;
  - תמיכה כספית גם לגבי ביטוח האבזורים;
  - תוספת הכספים הדרושה בעת החלפת רכב הוואן גבוהה ביותר;
  - הערות לגבי רמה מקצועית נמוכה בהתקנה.

לוח מס. 16: שיעור הנכים שסברו שהתהליך היה סביר במספר היבטים של קביעת הזכאות

התהליך היה סביר מבחינת	נוהגים	לא נוהגים
משך זמן	49%	17%
מספר האישורים הדרושים היקף התמיכה הכספית של המוסד לביטוח לאומי	60%	33%
קצב התשלומים	51%	33%
	68%	50%

* האחוז בכל תא מהווה את שיעור הנכים שסברו שהתהליך היה סביר מתוך סך כל הנכים, בכל קבוצה של נוהגים ולא נוהגים.

האביזרים המותקנים ברכב וואן

איסוף נתונים על האביזרים המותקנים על הוואנים נעשה דרך תיקי הנכים. המספר הממוצע של אביזרים ברכב הינו 6 ללא נוהגים ו- 15 לנוהגים.

האביזרים הנפוצים ביותר מסוכמים בלוח הבא:

לוח מס. 17: פירוט האביזרים שהותקנו ושיעור הנכים להם הותקנו

ללא נוהגים		נוהגים		האביזרים הנפוצים ביותר
מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	
-	-	46	88.0	בלם חניח בחפעלה חשמלית
-	-	44	85.0	שלט רחוק להפעלת דלת ומעלית
-	-	43	83.0	מנגנון יד מלא, חצאה בלימה מעלית ניצבת עם מחלך אנכי "Ricon"
-	-	42	81.0	S 1000
-	-	40	77.0	חתימת חגורת בטיחות בעמדת נחיגה
-	-	30	58.0	סורק חילוכים חשמלי
100.0	16	8	15.0	חגורת ביטוח בעמדת הסעה
88.0	14	9	17.0	מעלית צד עם מחלך סיבובי Ricon
				נועל מכני לתא גלגלים מעמדת נחיגה-הסעה
88.0	14	10	19.0	ריצפת עץ וציפוי נגד החלקה
75.0	12	28	54.0	ריכוך הגה כח להפעלה בכח מופחת
-	-	37	71.0	נועל חשמלי לכסא גלגלים בעמדת נחיגה
-	1	40	77.0	מספר האביזרים הממוצע לנוכח
6		15		

* אחוז מתוך סך כל הנכים בכל קבוצה של נוהגים ולא נוהגים.

עלות אביזרים והשתתפות המוסד

כצפוי, עלות האיבזור גבוהה בהרבה עבור הנוהגים לעומת הלא נוהגים (כ-66,000 ש"ח בממוצע לנוהג וכ-39,000 ש"ח בממוצע ללא נוהג).

השתתפות המוסד כוללת 3 מקורות: הקרן לפיתוח שירותים לנכה, ההשלמה במתן ההלוואה העומדת וקרן להלוואות. ההשתתפות הממוצעת של המוסד לביטוח לאומי (מכל המקורות יחדיו) הגיעה לכ- 63% מהעלות לנוהג ולכ- 47% מהעלות ללא נוהגים. יש לזכור כי עם

השנים חל גידול במספר האביזרים המותקנים ברכב. כלומר, מספר האביזרים שהותקנו לרכב בשנת 1996 גבוה יותר ממספר האביזרים שהותקנו לרכב בשנת 1990, וכתוצאה מכך גם עלות האביזרים לכל כלי רכב הלכה וגדלה.

לוח מס. 18: עלות אביזרים ממוצעת (בשקלים חדשים) והשתתפות המוסד

העלות	1996		1990	
	מספר נכיס	הסכום הממוצע	מספר נכיס	הסכום הממוצע
סה"כ עלות האביזרים לנכה	52	65,682.0	16	38,881.0
סה"כ השתתפות המוסד מהקרן	52	27,388.0	16	14,892.0
השלמת הלואה עומדת	50	8,652.0	14	4,063.0
קרן הלוואות	9	31,017.0	-	-

תקציב

סכומי הסיוע לאביזרים צמודים לשער הדולר ביום התשלום עבורם. לכן התקציב להלן הוא במונחים דולריים.

מתוך סך תקציב של \$660,650 לנוהגים בשנים 1996-1991 נוצלו \$488,536. המוסד אישר עוד \$102,667 לאביזרים שנמצאים בשלבי מימוש. היתרה עומדת כיום על \$69,448.

סך התקציב ללא נוהגים בשנים 1996-1995 עמד על \$263,400. היתרה עומדת כיום על \$121,818.

לוח מס. 19: התקציב לניסוי התקנת אביזרים לנוהגים 1996-1991 (ב-\$)

שנה	סכום מתוקצב	סכום נוצל	יתרת תקציב	סכום שאושר לניצול	יתרה משוערת
<u>נוהגים</u>					
1993-1991	358,650	146,880	211,770		
1994	-	41,472	170,298		
1995	-	110,820	59,479		
1996	302,000	189,364	172,115	102,667	69,448
<u>לא נוהגים</u>					
1995	263,400	31,126	232,274		
1996	-	81,656	150,618	28,800	121,818
סך הכל	924,050	601,318	996,554	131,467	191,266

סיכום

הפרוייקט להתקנת אביזרים מיוחדים לנכים המוגבלים בגפיים התחתונות והעליונות אושר בשנת 1990 כניסוי מיוחד במימון הקרן לפיתוח שירותים לנכים.

בשנת 1996 נערך סקר בקרב הזכאים אשר בתן את השפעת הנהיגה (השימוש) ברכב וואן מאובזר, על חיי הנכה. במהלך הסקר רואיינו 53 נוהגים ו-21 לא נוהגים.

הממצאים העיקריים

- כל הנוהגים נוהגים בעצמם ברכב. מרביתם נוסעים ברכב לפחות פעם ביום.
- ל-26% מן הנכים היו תאונות מאז שהותקנו האביזרים.
- לפי דברי הנכים הנהיגה ברכב וואן מאובזר מסייעת מאוד בחיי יום-יום, מבחינת הצמצום בצורך בסיוע בכניסה/יציאה מהרכב, מבחינת היכולת לעבוד ולתפקד בעבודה, מבחינת הפעילות החברתית והמשפחתית ומבחינת תדירות היציאה מן הבית.
- מספר שעות העבודה בקרב הנוהגים עלה מ-27 בממוצע שבועי ל-30 שעות.
- נתקבלו הערות רבות לשיפור תהליך קביעת הזכאות והתקנת האביזרים.
- הערות רבות נשמעו לגבי הצורך בהגדלת התמיכה הכספית בנכים.

הנכים הנוהגים התקינו בממוצע 15 אביזרים בעלות ממוצעת לנכה של כ-66,000 ש"ח (השתתפות עצמית) לנוהג. נכים שאינם נוהגים התקינו בממוצע 6 אביזרים בעלות ממוצעת של כ-39,000.

ההשתתפות הממוצעת של המוסד מגיעה לכ-63% עבור נוהגים (מהקרן, מהלוואה עומדת ומקרן הלוואות) ו-47% ללא נוהגים, מסך כל עלות האבזור.

נספחים

נספח א'

תהליך הטיפול בתביעה למימון אביזרים

הוכן ע"י גב' דיצה נחמדי

1. אופן הגשת הבקשה והטיפול בה

א. המוגבל בניידות ממלא טופס בקשה לסיוע במימון אביזרים לוואן. לטופס הבקשה מצורף כתב התחייבות עליו חותם המוגבל בניידות.

בעת הגשת הבקשה מוסבר למוגבל בניידות - הן בשיחה בע"פ עם פקיד התביעות בסניף והן באמצעות נספח עליו חתום המוגבל בניידות - כי מדובר בניסוי וכי המוסד אינו מתחייב לתת סיוע לכל מי שיגיש בקשה. כמו כן נמסר לו מהו שיעור ההשתתפות במימון האביזרים אם יהיה זכאי לסיוע.

בעת הגשת הבקשה מציע פקיד תביעות ניידות לכל מוגבל בניידות בעל רשיון נהיגה אשר לא למד נהיגה, לקחת מספר שיעורי נהיגה ברכב וואן של המוסד. ההפניה נעשית הן לצורך התנסותו של המוגבל בניידות ברכב וואן והן לצורך גיבוש רשימת אביזרים נחוצים לנכה.

נכה הרוצה לקבל שיעורי נהיגה כאמור, בקשתו מטופלת בהתאם לנוהל מפורט קיים. מספר השעורים הנחוצים נקבע באופן אינדיבידואלי לכל נכה.

ב. הבקשה בצירוף תיק הניידות מועברת לפקיד תביעות ניידות במשרד הראשי.

2. בדיקת הזכאות לסיוע במימון האביזרים

פקיד התביעות בודק תנאי הזכאות ומודיע בכתב למוגבל בניידות מהי החלטתו העקרונית. במקרה של אישור הבקשה תוקף האישור הוא ל-6 חודשים.

א. לאחר אישור התביעה מתחיל הטיפול בהגדרת האביזרים בהם משתתף המוסד במימון.
(1) פקיד התביעות מוסר למוגבל בניידות אינפורמציה על החברות המאבזרות רכב לנכים ומנחה אותו להמציא רשימת אביזרים מסודרת מאחת החברות עפ"י בחירתו.
(2) המוגבל בניידות מופנה לוועדה לגודל רכב במכון הרפואי לבטיחות בדרכים.

(3) הוועדה לגודל רכב במכון בודקת את המוגבל בניידות ברכב וואן ללימודי נהיגה של המוסד, תוך תיאום הבדיקה עם מורה הנהיגה, וקובעת האם זקוק לרכב וואן ומהם האביזרים הנחוצים לו. החלטת המכון מועברת למוגבל בניידות.

3. הבדיקות הנדרשות לקראת ביצוע התשלום

- א. עם סיום איבזור הרכב, פקיד התביעות מקבל אישור ממכון המתכות בטכניון המאשר כי לאחר בדיקה נמצאו האביזרים ברכב תקינים.
- ב. המוגבל בניידות מופנה עם רכבו לוועדה לגודל רכב במכון הרפואי לבטיחות בדרכים. הוועדה בודקת:
- (1) האם האביזרים המצויינים בהצעת המחיר של החברה מצויים ברכב.
- (2) האם כל האביזרים הנחוצים למוגבל בניידות עפ"י החלטת המכון מצויים ברכב.
- (3) האם האביזרים מותקנים באופן המתאים לנכה.
- ג. המוגבל בניידות ממציא קבלה המעידה על תשלום חלקו.

4. חישוב שיעור החשתתפות

על מנת לבדוק אם המחיר הנדרש ע"י החברה הממתקנת עבור כל אביזר הוא המחיר הסביר, נבנה מחירון לאביזרים בעזרתו של יועץ טכני.

במחירון מצויין מחיר ממוצע לאביזר (זאת לאחר בדיקת מחיר האביזר בחברות הממתקנות) והוא מעודכן אחת ל-6 חודשים.

היקף התשלום מוגדר עפ"י החשבונות המפרטת עלות האביזרים אותה הנפיקה החברה הממתקנת או עפ"י מחיר האביזרים שהותקנו ברכב בהתבסס על המחירון, לפי הזול מבין השניים.

התשלום מועבר ישירות לחברה המאבזרת לאחר שהמוגבל בניידות שילם את חלקו.

5. סיום הטיפול

תיק הניידות מוחזר לסניף והמוגבל בניידות נדרש להמציא פוליסת ביטוח מקיף על האביזרים.

נספח ב' - הערות הנכים לגבי הפרוייקט

הערות כלליות לגבי התהליך

- ביטוח לאומי משלם אחרי הרבה זמן. כאשר רוצים להחליף רכב צריך למסור את הישן ואז נשאר בלי רכב כחודש וחצי. צריכה להיות חפיפה כאשר מוכרים וואן וקונים חדש.
- לא לשלוח לועדה כל פעם שמחליפים רכב. מי שנכה לא יתחיל פתאום ללכת, אף אחד לא ישים אביזרים סתם, כי זה עולה הרבה כסף.
- התמיכה רחוקה מלהיות סבירה. אם יש מישהו שאינו יכול לשלם את הכסף, תמיכת ביטוח לאומי אינה עזרה. היה נוח אם לא היה צריך לשלם למתקין האביזרים אלא שהוא יקבל דרך ביטוח לאומי.
- צריך לקצר את משך הזמן, שלא תהיה ביורוקרטיה.
- לקח הרבה זמן להתקין את האביזרים. היו צריכים לעזור יותר, כספית. היו פריטים שעלו 70,000 ש"ח וקבלתי רק מחצית, את השאר גרדתי מהשמיים.
- הייתי צריכה לממן בעצמי את האביזרים ורק אח"כ קבלתי תמיכה, מי שאין לו מימון ראשוני זו יכולה להיות בעייה.
- האנשים האחראים על התהליך לא יודעים בעצמם אלו אישורים צריך ולכן יש הרבה התרוצצויות.
- חברות הביטוח דורשות סכום גבוה מאוד. כדאי להגדיל תמיכת ביטוח לאומי.
- לדעתי קבלתי שירות ויחס מעולה במהירות סבירה.
- החברה הציעה מחיר גבוה ואביזרים מיותרים כיוון שידעה שביטוח לאומי מממן.
- בגלל מגבלות התקציב מחפשים אבזור זול וכך ישנה גם פגיעה בבריאות: "עשו לי אבזור בלתי בטיחותי ב-3 מקרים מצאתי את עצמי באחוריים של האוטו, כאשר האוטו נע לבד, אלולא אשתי המצב היה היום...".
- צריך פיקוח על מתקני האביזרים.
- לחייב קבלת הדרכה על הרכב המאובזר.
- אין מקום בירושלים, צריך לנסוע לתל אביב לטפל ברכב, במיוחד במעלית.
- אביזרים נוספים: טלפון, מעצורי אויר, מזגן, נעילה מרכזית, מיטה. אביזרים מתקלקלים ואין השתתפות בתיקונים.
- יש להתקין לכל בעלי הוואן הגה כוח ובלם מוגברים במיוחד (מעל ההגברה של היצרן). ברגע שהמנוע אינו עובד הרכב אינו עובד - ההגה והבלם אינם אוטומטיים. יש אביזר חשמלי שנכנס לפעולה כשהמנוע נכבה.
- ממליץ לתת שיעורים לכל נוהג בוואן אחרת זו סכנה כלפי הציבור והנכה.
- להתקין בולם זעזועים משופר כדי לצמצם את העייפות בנהיגה.

- מבקש פתרון יעיל יותר לשדה הראיה ברכב וואן.
- הוואן מתייקר מאוד כך שהחלפת הרכב בקניית וואן חדש עולה הרבה. יש צורך בתוספת של 20,000-30,000 ש"ח לאותו דגם ללא האבזור. גם החלפת האביזרים יקרה - כ-50,000 ש"ח לכן אני אצטרך בפעם הבאה לרדת ברמה מבחינת דגם הרכב. לא אוכל לקנות וואן.
- התשלום כפול מרכב רגיל בשל ביטוח האביזרים, גם הדלק יותר יקר.
- קצבת הניידות לא מספיקה למי שיש וואן. הקצבה צריכה להיות בהתאם למספר ועלות האביזרים.
- הטיפולים באביזרים מאוד יקרים.
- כופים על הנכה לבטח את הרכב בעלות הגבוהה מערך הרכב.
- מכיוון שהנכה מממן 50% מאביזרי הרכב, אין זה מוסרי שהביטוח הלאומי מכריח את הנכה לממן את ביטוח האביזרים.
- להעלות את השתתפות המוסד מעל 50% בשל עלות האביזרים.
- התהליך אורך זמן רב.
- לבדוק את האביזרים הנחוצים יחד עם הנכה כי לפעמים ההחלטות לא מתאימות.
- קיבלה אביזרים שאינם מתאימים שאף גרמו להרעה ביכולתה לנהוג והיתה צריכה להתקין אביזרים שנית.
- ביקורת על הקשר עם בעלי המוסכים. מבקש שהבדיקה שנעשית במכון לבטיחות בדרכים באשר לזכאות, תהיה יותר מקיפה מבחינת מתן מידע והדרכה כדי לצמצם את התלות במוסכים שמעוניינים רק להרוויח כסף.
- יעוץ רפואי מקיף יותר מהועדה הרפואית.
- להעמיד לרשות הנכה נסיון של מכונית כדי שיוכל להתנסות לפני שמחליט.
- הטכניון לא בודק מספיק את האביזרים שצריך.
- הפקידים בסניפי המוסד לא מבינים בנושא ובשל כך נוצר עיכוב בקבלת האישור לזכאות.
- צריך להראות לפקידים את האביזרים באופן מעשי שיידעו על מה מדובר.
- יש מוסכים שאינם מקצועיים ואינם מתקינים כמו שצריך מבחינת ביצוע העבודה.
- יש תמיד מקום לשיפורים למרות שאנו לא נכי צה"ל.
- יש לי רושם שהקריטריונים מדי שרירותיים ואין מספיק רצון לרדת לפרטים לגבי צרכיו של הנכה.
- החלפתי הרכב לאחר 9 שנים ולא קיבלתי הלוואה פעם נוספת - עלות ההחלפה פגעה בי מאוד כלכלית.
- איני מחליפה את הרכב כי עלות העברת האביזרים יקרה מאוד.
- אם לאדם אין מזל ואין מקורות מימון אז הנכה אבוד. אנשים לא עוברים לוואן כי אינם יכולים לממן את האביזרים.

- יש בעיה של מיעוט היעוץ באשר לאבזור שדרוש לאדם. התחלתי עם וואן שלא היה מתאים לי ולאחר הרעה במצב הייתי צריכה לשנות את האביזרים ולהוסיף אביזרים שתבל שלא התקנתי מלכתחילה.
- לגבי העתיד כשאני צריך למכור את הרכב אני צריך להוציא הרבה כסף כדי להחזיר אותו למצב רגיל. לדעתי צריכה להיות השתתפות בהוצאות הכרוכות בהחזרת הרכב למצב הרגיל.

איך האביזרים עוזרים בהשתלבות בעבודה?

- נגישות יותר קלה למקום עבודה.
- קודם עשה הכל מתוך הרכב והיום יכול לצאת ולהכנס ללא בעיה.
- אני צריך להיות נייד בעבודה וזה מאפשר לי את זה.
- עכשיו לא צריך להשאר כל היום בעבודה בגלל מגבלות הניידות. יכול לחזור הביתה ואחייכ לחזור שוב לעבודה. הקושי לצאת אינו מהווה שיקול.
- קודם הייתי מגיע לעבודה סחוט ועייף - היום זה יותר קל, אני עצמאי יותר.
- לפני כן הייתי זקוק לאנשים בהגעה לעבודה וכיוון שקיבלתי את הוואן קיבלתי גם כן כסא גלגלים ועכשיו אני יותר נייד.
- איני תלוי בהסעות מאורגנות על ידי העיריה או בהסעה של בני משפחה.
- בלעדי הרכב לא הייתי עובד כלל - הייתי מפסיק כי לא היה מי שיסיע אותי היום.
- אני מגיעה לעבודה לא עייפה ואיני זקוקה לעזרת אחרים בכניסה וביציאה מהרכב. קודם לא הלכתי לעבודה בימי גשם כי הייתי נרטבת.
- קיבלתי תפקיד בזכות זה שאני יכול להיות יותר נייד, דבר שקודם לא יכולתי לעשות.
- נייד בהתאם לרצוני ולא נזקק לעזרת אחרים.
- הרכב מוביל אותי, לולא הרכב היה צריך הרבה כסף לשכור נהג.
- קל להגיע לעבודה.
- נייד, קודם היה צריך לחשוב אם הוא רוצה לצאת לעבודה ל-5 דקות.
- הוואן עשה לי שינוי מאוד משמעותי בחיים. עצמאית יותר בעבודה - היום זה תלוי בי אם עובדת או לא.
- בעבר עבד יותר בבית והיום יותר פגישות בחוץ.
- הייתי נוסע ברכב שכור עם נהג והיום אני עצמאי ואין פנצ'ר שלא יכול להגיע לעבודה.
- זה חלומי של כל אחד. אתה לא צריך אף אחד, אתה מסתדר לבד.
- הסעה מאורגנת היתה מוגבלת בזמן. היום אני מסוגלת לצאת ולבוא כרצוני.

פעולות נוספות שניתן לעשות

- עצמאי יותר, יוצא ובא כשאני מחליט.
- הרכב שינה את חיי, אני מרגיש פחות נכה.
- טיולים והנאות כמו כל בן אדם רגיל.
- מבקר את משפחתי שנמצאת בדימונה (גר בירושלים).
- מבלה בחופשות יותר מבעבר.
- ירידה לקניות, אם כי עם עזרה.
- סידורים וקניות, יציאה מהאוטו, בעבר אשתי עשתה הכל.
- הנחיגה יותר בטוחה, כניסה ויציאה מהרכב יותר נוחים, הקלה עצומה.
- מעורב בנושא הילדים, חינוך, יכול לנסוע לרופא, קודם הייתי נעזר באשתי.
- האביזרים עוזרים לעלות ולרדת מהאוטו. בלי זה הוא תקוע.
- היכולת של משפחה לתפקד בהעדר האוטו והאביזרים שואפת לאפס.
- ההקלה הגדולה שלא צריך לצאת מהכסא.
- התנדבות ופעילות קהילתיים.
- מאפשרים לי לבקר את הורי שהם אנשים מבוגרים וללא זה לא הייתי מסוגלת לעשות זאת. תפקוד יעיל יותר כבת שעוזרת.
- הבדל של יום ולילה, שחור ולבן.
- 5 דקות להכניס את הילד לרכב וקודם היתה הסעה מאורגנת.
- החיים התחילו. לפי כן לא יצא כלל.
- הכל מסודר כדי שאוכל להיות עצמאי מהתחלה ועד הסוף.
- אין לי אפשרות לזוז ללא הרכב.
- סיימתי לימודים באוניברסיטת חיפה כשנסעתי 3 שנים מ/לביתי בהרצליה.
- אני אדם אחר לחלוטין.
- אני זה שהתנגדתי לפני כ-10 שנים לוואן. היום אני יכול להגיד שחבל שלא לקחתי וואן כשהציעו לי. זה עולם אחר.
- מגיע יותר לסוחרים, קונה סחורה, יוצא ונכנס לרכב, עובד חופשי.
- להשתתף כפעיל בתור חבר מועצת העיר, בישיבות וועדות המועצה שהוא חבר בהם - גם כאשר הישיבות אינן חובה, לא עושה חשבון.
- יוצא לבלות היום בנוסף לעבודה.
- לקחתי את הבן פעם ראשונה לטיול באילת.
- להכנס עם כסא הגלגלים לתוך המכונית ולנהוג.
- יכולת לחנות את הרכב ולערוך קניות שלא עשה כלל קודם.

הערות כלליות:

- החיים שלי השתנו.
- חבל שלא עברתי לוואן קודם כי זה היה מונע הדרדרות במצב הבריאות - הוואן עוזר לי להתמודד עם ההדרדרות במצב הבריאות, בעיקר בידיים.
- מרגיש חשוב ויעיל יותר במשפחה, אני יכול להגיע למקומות שרק רכב יכול להגיע.
- הרכב מאפשר לי היום להקל על בעלי. הרכב מאפשר נסיעות גדולות או לקניות גדולות.
- כל דבר אני עושה בעצמי בזכות הניידות.

איך ארעה התאונה?

- הבלמים נתפסו ולכן נתקע בעמוד חשמל עם מתח גבוה.
- נסעתי ישר, מהנתיב הנגדי מישהי רצתה לפנות שמאלה, נעצרה ואז נכנסתי ברכב שלה.
- נסעתי ברמזור ולפני פזין, הגברתי מהירות והיא נעצרה, עד שבלמתי... בום!
- נכנס מישהו מאחור, עצר בפתאומיות.
- החלקתי לתעלה.
- מישהו יצא מתנייה בלי להסתכל.
- לא יכולתי לעצור ונכנסתי באוטובוס מאחור ואז התקנתי מעצורי אויר.
- מערבל בטון נכנס בי.
- מישהו חתך אותי - הייתי לפני צומת וחוא נכנס לרכב שלי.
- בשל תקלה ברכב/אביזר: נסעתי בעליה ופתאום הכפתור שתופס את הכסא השתחרר ואני זזתי אחורה ולא יכולתי לעצור. במקום ברקס נתתי בנוזין. למזלי, סובבתי את ההגה והכנף של הרכב נכנס בקיר.
- נתקלתי בקיר הפרדה באמצע הכביש. לא היו מעורבים אנשים נוספים.

nayadut

ניתן להזמין פרסומים במוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון,
שד' ויצמן 13, ירושלים 91909, טל. (02)6709579
